

แนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ
หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
Guidelines for Household Debt Management of the Ban Kok Sae
Community Fund Management Center, Village No. 6, Nang Long
Subdistrict, Cha-uat District, Nakhon Si Thammarat Province

ธัญญกมล สุขราม¹ และวันชัย ธรรมสังการ²

Thanatkamon Sukram¹ and Wanchai Dhammasaccakarn²

^{1,2} สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

^{1,2} Department of Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts,

Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

E-mail: natworakan@gmail.com¹

Received: 2025-4-26; Revised: 2025-10-31; Accepted: 2025-10-31

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศูนย์ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการหนี้สินของครัวเรือนในระดับชุมชน โดยมุ่งสร้างวินัยทางการเงิน ลดภาระหนี้ และส่งเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานราก การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 3 คน และสมาชิกศูนย์ฯ 3 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนอย่างมีระบบ

ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะมีแนวทางหลักในการจัดการหนี้สินครัวเรือน 3 ประการ ได้แก่ 1) การจัดการหนี้แบบ “หนึ่งครัวเรือน หนึ่งสัญญา” โดยมีการปรับโครงสร้างหนี้ให้เหลือเพียงสัญญาเดียวต่อครัวเรือน เพื่อความสะดวกในการชำระหนี้และลดภาระดอกเบี้ย 2) การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย โดยสนับสนุนให้ครัวเรือนเป้าหมายมีอาชีพที่มั่นคงและสามารถพึ่งตนเองได้ และ 3) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างวินัยทางการเงิน ลดการกู้ยืม และเสริมสร้างแนวคิดการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณและมีเหตุผล จากผลการศึกษา พบว่าการจัดการหนี้สินครัวเรือนโดยใช้กลไกของชุมชนร่วมกับการเสริมสร้างวินัยทางการเงินและการพัฒนาอาชีพ เป็นแนวทางที่สามารถช่วยลดปัญหาหนี้สินเรื้อรังได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งผลต่ออารยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการหนี้สิน, ครัวเรือน, ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

Abstract

This research aimed to study household debt management strategies of the Ban Khok Sae Community Fund Management Center, Village No. 6, Nang Long Subdistrict, Cha-Uat District, Nakhon Si Thammarat Province. The Center plays a vital role in managing household debt at the community level by promoting financial discipline, reducing debt burdens, and

strengthening the grassroots economy. Data were collected through in-depth interviews with three committee members of the Community Fund Management Center, three community development officers, and three members of the Center. The main research instrument was an in-depth interview form, and the collected data were analyzed using content analysis to synthesize systematic approaches to household debt management.

The results revealed that the Ban Khok Sae Community Fund Management Center employed three main strategies for household debt management: (1) the “One Household, One Contract” approach, which restructures debt into a single contract per household to simplify repayment and reduce interest burdens; (2) the promotion of supplementary occupations to increase household income and reduce expenses, thereby encouraging self-reliance and financial stability; and (3) the application of the Sufficiency Economy Philosophy in daily life to foster financial discipline, prevent repeated borrowing, and encourage a balanced and reasonable lifestyle. The findings indicate that household debt management through community mechanisms, coupled with strengthening financial discipline and promoting occupational development, can effectively reduce chronic debt problems. Moreover, it contributes to improving the quality of life and fostering long-term economic stability for households and the wider community.

Keywords: Household Debt Management, Household, Community Fund Management Center

บทนำ

ปัญหาหนี้สินครัวเรือนนับเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยมาอย่างยาวนาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทที่ประชากรมีรายได้ไม่แน่นอนและขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สินเรื้อรังและความยากจนในระดับชุมชน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในแต่ละพื้นที่จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผ่านการส่งเสริมการออม การปล่อยสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ และการให้ความรู้ด้านการเงินแก่สมาชิกในชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565) หนี้สินเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังบ่อนทำลายเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน สร้างความเปราะบางทั้งในด้านความมั่นคงทางการเงิน สุขภาพจิต และความสัมพันธ์ทางสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ปัญหาหนี้สินครัวเรือนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เรื้อรัง ซึ่งปัจจุบันหนี้ครัวเรือนไทยอยู่ในระดับสูง ขยายตัวมากขึ้น โดยพบว่า “คนไทยเริ่มเป็นหนี้เร็วขึ้น เป็นหนี้มากขึ้น และเป็นหนี้มากขึ้น” และสะท้อนว่าคนไทยจำนวนไม่น้อยกำลังติดอยู่ในวงจรหนี้ที่ส่วนหนึ่งมาจากการขาดวินัยและความรู้ทางการเงิน ปัญหาหนี้สินครัวเรือนถึงแม้จะเป็นปัญหาระดับครัวเรือน แต่ในที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ในทุกวันนี้ ซึ่งปัญหาหนี้สินครัวเรือนไทย เป็นปัญหาที่สะสมมานาน โดยในปี แนวทางแก้ไขปัญหาคือความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางระบบเศรษฐกิจและสังคม จึงควรสร้างกลไกทุกระดับในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างบูรณาการมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบพึ่งตนเองด้วยการสร้างพื้นฐานของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง รวมทั้งการทำงานร่วมกันแบบสอดประสานของทุกภาคส่วน ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับชุมชน ซึ่งมีกลุ่มองค์กรฐานรากที่ทำ

หน้าที่เป็นหน่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจเล็กๆ หรือในระดับริเริ่มต่างๆ ที่สามารถประสานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเงินและการจัดการทางสังคม เพื่อสร้างพลังและกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนในระดับรากฐานอย่างยั่งยืน ซึ่งรัฐบาลจึงมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างความเป็นธรรม และสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อประกอบอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคงอย่างทั่วถึง นโยบายการแก้หนี้สินครัวเรือน และการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งจากการสถานการณ์ที่เป็นจริงของกองทุน/กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชนพบว่าแหล่งทุนที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากจำนวนมาก (ทั้งที่เป็นกองทุนที่รัฐให้การสนับสนุน และกองทุนที่ประชาชนร่วมตัวกันจัดตั้งขึ้นมาเองเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) มีกรรมการหลายคณะ แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนคนเดียวกัน และมีสมาชิกเป็นคณาจารย์เดียวกัน ทำให้ประชาชน/ครัวเรือน กำลังดำเนินชีวิตสู่จนการเป็นหนี้หมุนเวียน “กู้หลายที่ เป็นหนี้หลายทาง” ซึ่งเป็นเพียงการประคับประคองสถานการณ์เอาตัวรอดในระดับหนึ่ง ประกอบกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบันต้องเผชิญกับผลกระทบจากวิกฤตต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางสังคม ภัยพิบัติ

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน ผ่านการระดมทรัพยากรในชุมชน การสร้างวินัยทางการเงิน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารจัดการหนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565) การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการจัดการหนี้ เนื่องจากการแก้ไขปัญหาด้วยการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความรับผิดชอบร่วม และสามารถพัฒนาวิธีการที่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง (Pretty, 1995) โดยศูนย์จัดการกองทุนชุมชนนี้ เป็นศูนย์ที่แก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่เชื่อมโยงการจัดการภายในชุมชน ซึ่งเป็นหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมเงินเข้าซื้อภายในหมู่บ้าน ที่ให้สมาชิกเข้าร่วมโครงการดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีการบริหารจัดการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ การส่งเสริมวินัยทางการเงิน การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้จนเป็นวิถีชีวิต สามารถแก้ปัญหาหนี้ สามารถลดหนี้และปลดหนี้ได้ในที่สุด

ปัญหาหนี้สินครัวเรือนเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่รายได้ไม่แน่นอนและเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้จำกัด ส่งผลให้เกิดภาวะหนี้เรื้อรังและความยากจนในชุมชน ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผ่านการส่งเสริมการออม การปล่อยสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ การให้ความรู้ด้านการเงิน และการสร้างความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จของการจัดการหนี้ เพราะช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมและพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด เป็นตัวอย่างของการใช้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดทำฐานข้อมูลลูกหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ การส่งเสริมวินัยทางการเงิน และการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาหนี้สินและเสนอแนวทางการจัดการที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

การทบทวนวรรณกรรม

1. ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน (Community Fund Management Centers) เป็นหน่วยงานในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารกองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนต่าง ๆ อย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดการจัดสรรเงินทุนอย่างโปร่งใส และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2564) การดำเนินงานของศูนย์ฯ มักครอบคลุมด้านการจัดการเงินทุนหมุนเวียน การส่งเสริมอาชีพ และการเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่สมาชิกในชุมชน

2. แนวคิดทฤษฎีการจัดการ

แนวคิดการจัดการ (Management Theory) พัฒนามาตั้งแต่ยุคคลาสสิกจนถึงแนวคิดร่วมสมัย โดย Fayol (1916) ได้เสนอหลักการจัดการพื้นฐาน เช่น การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งยังคงเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญสำหรับการบริหารงานในทุกๆ ระดับ รวมถึงการบริหารกองทุนชุมชนในปัจจุบัน (Robbins & Coulter, 2018)

3. แนวคิดหนี้สิน

หนี้สิน (Debt) หมายถึงภาระผูกพันทางการเงินที่บุคคลหรือองค์กรมีต่อบุคคลหรือสถาบันการเงินอื่น ๆ โดยมีข้อกำหนดในการชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย (Gitman, 2015) ในบริบทของครัวเรือน หนี้สินเกิดจากความต้องการใช้จ่ายที่เกินกว่ารายได้ ซึ่งอาจมีทั้งหนี้ที่เกิดจากการบริโภคและหนี้เพื่อการลงทุน เช่น การกู้เงินเพื่อศึกษาหรือทำธุรกิจ

4. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation Theory) คือกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและชุมชน โดย Arnstein (1969) ได้นำเสนอ "บันไดการมีส่วนร่วม" (Ladder of Participation) ที่แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมตั้งแต่การถูกควบคุมจนถึงการมีอำนาจเต็มที่ในการตัดสินใจ ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับสูงจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในการพัฒนา

5. รูปแบบการจัดการหนี้สินที่สำเร็จ

การจัดการหนี้สินที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ การวางแผนหนี้ที่เหมาะสม การสร้างวินัยทางการเงิน การสร้างรายได้เสริม และการให้ความรู้เรื่องการเงินแก่ประชาชน (OECD, 2020) รูปแบบที่ประสบความสำเร็จ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพการเงินของชุมชนในประเทศไทย ที่เน้นการสร้างกลุ่มออมทรัพย์ การติดตามหนี้ และการสนับสนุนกิจกรรมสร้างรายได้ควบคู่กันไป

จากการทบทวนวรรณกรรม ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก แนวคิดการจัดการที่นำมาประยุกต์ใช้รวมถึงการวางแผน การจัดองค์การ การควบคุม และการประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ด้านหนี้สิน ครัวเรือนมักประสบปัญหาการกู้ยืมเกินรายได้ การจัดการหนี้ที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการวางแผน การสร้างวินัยทางการเงิน การเสริมสร้างรายได้ และการให้ความรู้ด้านการเงินแก่ประชาชน ทฤษฎีการมีส่วนร่วมชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและตัดสินใจช่วยเพิ่มความรับผิดชอบและความยั่งยืนของโครงการ การศึกษาแนวทางการจัดการหนี้สินที่ประสบความสำเร็จจากโครงการต่าง ๆ พบว่าการรวมการสร้างรายได้เสริม การให้ความรู้ด้านการเงิน และการปรับโครงสร้างหนี้เข้าด้วยกัน สามารถลดหนี้และเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนได้ งานวิจัยนี้สรุปได้ว่าการจัดการหนี้สินครัวเรือนในระดับชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก การสร้างวินัยทางการเงิน และการปรับใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

Input

- ข้อมูลสภาพปัญหาหนี้สินครัวเรือนในพื้นที่
- ข้อมูลการดำเนินงานและบทบาทของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ
- นโยบายและแนวทางของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการหนี้ของสมาชิกครัวเรือน
- ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น เงินทุนสนับสนุน กำลังคน เครื่องมือการบริหาร

Process

- การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกชุมชน (แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก)
- การวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อหนี้สินครัวเรือน
- การประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการจัดการหนี้
- การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการหนี้ที่เหมาะสม

Output

- แนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนที่เหมาะสมสำหรับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ
- ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการบริหารหนี้ของชุมชน
- แนวทางการเสริมสร้างความรู้ทางการเงินให้แก่ครัวเรือนในชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ คณะกรรมการกองทุนชุมชน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน และสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน 3 คน โดยขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เพื่อคัดเลือกตัวแทนผู้ให้ข้อมูลหลัก ติดต่อประสานงานและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดการวิจัย ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อเก็บรวบรวม และจัดระบบข้อมูลด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง และมีเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อเก็บข้อมูลแนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เกี่ยวกับหนี้ภาคครัวเรือนของสมาชิกฯ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 กลุ่ม ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน 2567 และอีก 1 คนในเดือนกุมภาพันธ์ 2568 คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเนื่องจากมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายตำบล จึงมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมอีก 1 คน ซึ่งเป็นการสนทนาซักถามพูดคุยกันระหว่าง

ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยถามเจาะลึกเป็นการถามให้อธิบายปรากฏการณ์และแสดงเหตุผลประกอบ พร้อมทั้งสังเกตบุคลิกภาพพวากับกิริยา พฤติกรรมทางกายและวาจา และมีการทบทวนเพื่อเป็นการยืนยัน คำถามและคำตอบ ซึ่งใช้เวลาการสัมภาษณ์ประมาณ 30-40 นาทีต่อคน

การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ การตรวจสอบแหล่งบุคคลว่าต่างบุคคลให้ข้อมูลที่ได้รับเหมือนกันหรือไม่ โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจาก 3 กลุ่ม คือ คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์แนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ผลจากการพูดคุยสนทนาและการสัมภาษณ์ โดยการนำแนวคิดทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลเพื่อถอดรหัสตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย แล้วจึงนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ โดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาแยกประเด็น จัดหมวดหมู่ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยแสดงความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงคำถามการวิจัยกับแนวคิดทฤษฎีด้วยการวิเคราะห์ตามแนวทางที่ได้วางไว้ เพื่อให้ได้แนวคิดเฉพาะจากข้อมูลรูปธรรมและหาคำอธิบายใหม่ๆต่อไป โดยเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้หลักตรรกะเทียบเคียงแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยควบคู่บริบท

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า

1) ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการจัดการหนี้โดยการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่มาจากคณะกรรมการกองทุนของแต่ละกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่มีซ้ำซ้อน โดยคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนจะพิจารณาจากสมาชิกกลุ่มนี้ที่เข้าร่วมในแต่ละกองทุน โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกองทุนหลักในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งลูกหนี้ที่เข้าร่วมตามความสมัครใจและจะพิจารณาเป็นรายบุคคล และมีการจัดการจากเป็นหนี้หลายกองทุน หลายสัญญา มาบริหารจัดการเป็น 1 ครัวเรือน 1 สัญญา

ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “.....ตอนนี้กำลังดำเนินการอยู่ 5 ราย ที่มีปัญหา โดยเลือกคนที่มีความตั้งใจมีความสมัครใจก่อน เป้าหมายคือ ปรับเป็น 1 สัญญา เลือกหนี้ที่มีมากกว่า 1 สัญญา จากสมาชิกกลุ่มที่มีอยู่ในหมู่บ้าน.....” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 1, 2567)

“.....ได้ดำเนินการกิจกรรมตามแนวทางของกรมฯ ที่เริ่มพิจารณาจากกองทุนการเงินในหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีกิจกรรมศึกษาดูงาน มีเป้าหมายครัวเรือนเข้าร่วม 30 ครัวเรือน จากกลุ่มการเงินในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ฯ กองทุนหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และกองทุนอื่นในหมู่บ้าน มีกลุ่มปลาตุ๊กตา กลุ่มปุ๋ยหมัก โดยเป้าหมายเพื่อบริหารหนี้ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา .....” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 2, 2567)

“.....เมื่อก่อนประมาณ ปี พ.ศ. 2551 กรมฯ มีแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่มีหนี้ซ้ำซ้อนในหมู่บ้าน โดยตอนนั้นสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเข้ามาดำเนินการเอง โดยใช้พื้นที่ของอำเภอเป็นพื้นที่ดำเนินงานในครั้งแรก ซึ่งตอนนั้นเรียกว่า สถาบันจัดการกองทุนชุมชน ซึ่งต่อมาก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ซึ่งเป้าหมายยังเหมือนเดิม คือ จัดการหนี้สิน 1 ครัวเรือน 1 สัญญา....” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 3, 2567)

“...ตอนนี้มีหนี้ที่กู้มาจาก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์ฯ และเงินล้าน (กองทุนหมู่บ้าน) พอเจ้าหน้าที่มาอธิบายให้เข้าร่วมโครงการ ก็สนใจ เพราะต้องการลดหนี้ เนื่องจากมีหนี้สินที่เยอะอยู่ ที่เราก็จ่ายแต่ดอกเบี้ย ไม่รู้ว่าจะได้หมดต้นหมดดอกเมื่อไหร่ ก็เลยมารวบอยู่ที่เดียว เป็น 1 สัญญาเดียว ได้จ่ายที่เดียว ดอกเบี้ยก็ลดลง ด้วยซึ่งเดือนหน้าก็จะเริ่มจ่ายแล้ว...” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 4, 2567)

2) การส่งเสริมอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ซึ่งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้แก่สมาชิก ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยมีการทำปุ๋ยหมัก ทำปลาตุกร้า และการปลูกผักสวนครัว ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“.....ทางศูนย์มีการดำเนินการเพื่อแก้หนี้สมาชิก ให้สมาชิกเข้าร่วมทำปลาตุกร้า และทำปุ๋ยหมัก เพื่อส่งเสริมอาชีพเสริมแก่ครัวเรือน 5 ครัวเรือนก่อน เป็นการ “เอาแรงมาแลกเงิน” เพื่อกำจัดหนี้ให้เค้าได้...” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 1, 2567)

“...ตอนนี้ก็ได้ปลูกดีปลี (พริกขี้หนู) ไร่ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นรายได้เสริม เพราะตอนนี้ยางมันก็ผลัดใบ อีกอย่างรายได้ส่วนนี้ก็ไม่พอเลยหาอะไรเสริมทำ ตอนนี้ค่าใช้จ่ายเยอะ ลูกๆกำลังอยู่ในวัยกำลังเรียนด้วย แต่ก็ไม่รู้ ว่าราคาจะดีหรือไม่ หากราคาไม่ดี พี่ว่าจะเอามาตากแห้ง ก็จะได้ราคาดีขึ้น...” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 2, 2567)

“....เรามีงบประมาณหนุนเสริมกิจกรรม จำนวน 60,300 บาท ในการสนับสนุนกลุ่มในการทำปลาตุกร้า และการทำปุ๋ยหมักเพื่อเป็นรายได้เสริมให้อีก 30 ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้ ครัวเรือนมีรายได้เสริมจากอาชีพหลักที่ทำอยู่.....” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 3, 2567)

“.....ทางกลุ่มมีการทำปลาตุกร้าเพื่อเป็นรายได้ให้กับสมาชิก ซึ่งเดือนนี้จะมีการทำร่วมกันในวันที่ 20 เมษายน 2567 ซึ่งปลาตุกร้าที่ขายจะมียอดจองล่วงหน้าและขายหมดเป็นรอบๆ ให้กับคนที่สนใจและลูกค้า ประจำเป็นส่วนมาก ซึ่งเราขายในกิโลกรัมละ 250 บาท.....” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 4, 2567)

3) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ ในประเด็นต่างๆ เช่น การกำจัดขยะ มีการแยกประเภทขยะ ตั้งแต่ขยะเปียก ขยะแห้ง มีการนำหลัก 3 R มาปรับใช้ มีการปลูกผักสวนครัว ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงทางอาหาร เป็นการปลูกผักปลอดภัย ไว้บริโภคภายในครัวเรือน หากเหลือก็จำหน่าย หรือ แจกจ่ายต่อผู้อื่นต่อไป ตลอดจนการทำบัญชีครัวเรือน แต่ยังไม่ครอบคลุมแก่กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ดังคำ สัมภาษณ์ที่ว่า “.....ตอนนี้เขียนโครงการเพื่อจัดทำการปลูกผักกางมุ้ง ผักไฮโดรโปนิคส์ ให้แก่สมาชิกศูนย์ฯ ทั้ง 30 คน ที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร มีผักปลอดภัยกิน ถ้าเหลือก็ขาย สร้างรายได้อีก ทางหนึ่งด้วย.....” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 1, 2567)

“.....ทางกลุ่มออมทรัพย์ฯ ซึ่งเป็นแม่ข่ายหลักในการแก้ปัญหาหนี้ มีการรับซื้อขยะ ไม่ว่าจะเป็นขวด กระดาษลัง กระดาษ A4 ซึ่งเป็นรายได้ทางหนึ่งให้กับสมาชิก พอขายได้ก็ฝากเงินไว้กับกลุ่มฯ เป็นการส่งเสริม การออมและลดภาวะขยะไปในตัว...” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 2, 2567)

“.....สมาชิกมีการปลูกผักสวนครัวเกือบทุกครัวเรือน ซึ่งในวันประชุมประจำเดือนก็จะนำเอาผักที่ เหลือกินในครัวเรือนมาขายในวันประชุม เช่น ผักบุ้ง ผักกาด ถั่วฝักยาวฯ เป็นรายได้เสริมเล็กๆน้อยๆ ให้กับ ครัวเรือน.....” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 3, 2567)

“.....มีการจัดต้นทุนในการปลูกดีปลี (พริกขี้หนูสวน) ไม่ว่าจะค่าปุ๋ย ค่าน้ำมัน และค่าไถที่ดินและ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ และจัดค่าใช้จ่ายที่เป็นรายสัปดาห์ อาจจะจดไม่รายละเอียดแบบทุกวัน แต่จดเพื่อให้อ่าน ค่าใช้จ่ายมันแค่นั้นแล้ว...” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 4, 2567)

“...เมื่อก่อนได้ทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำ จดรายรับรายจ่ายทุกวันอย่างละเอียด แต่ตอนนี้ไม่ได้จดแล้ว และคิดว่าจะกลับไปจดบันทึกใหม่อีกครั้ง เพราะได้ทราบค่าใช้จ่ายทั้งหมด ทำให้เราต้องลดอะไรที่ไม่จำเป็นออกไป แต่เราต้องมีวินัยในการบันทึก..” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 5, 2567)

“... ตามแนวทางการพัฒนาชุมชน เรามีนโยบายที่จะขับเคลื่อนงานทุกอย่างให้เป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็นการจัดการหนี้สินครัวเรือน การออมเงิน และการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้แก่ครัวเรือน ให้มีเงินออม ลดหนี้ การทำบัญชีครัวเรือนต่างๆ การปลูกผักเพื่อลดรายจ่ายต่างๆ ให้ครัวเรือนอยู่ได้ลดการพึ่งพาจากภาครัฐ...” (สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 6, 2567)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการสนทนา สรุปได้ว่า

1. แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน พบว่าศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดำเนินงานโดยยึดหลัก "ชุมชนมีส่วนร่วม" สมาชิกเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การกำหนดแนวทาง กฎกติกา การบริหารหนี้ รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานดำเนินการรวบรวมหนี้สินหลายกองทุนเข้ามาจัดการภายใต้ศูนย์เดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนของการเป็นหนี้

2. รูปแบบของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน พบว่า มีรูปแบบการดำเนินงานแบบ "ศูนย์รวม" โดยให้ครัวเรือนที่มีหนี้สินสมัครใจเข้าร่วมศูนย์ เพื่อรวมหนี้เป็นก้อนเดียว ชำระผ่านสัญญาเดียว พร้อมลดอัตราดอกเบี้ย แสดงถึงการออกแบบระบบ รีไฟแนนซ์ภายในชุมชน ซึ่งช่วยลดภาระดอกเบี้ยสะสม และเพิ่มโอกาสการปลดหนี้ได้จริง

3. การดำเนินการจัดการหนี้สิน พบว่า มีการวิเคราะห์หนี้สินของแต่ละครัวเรือนอย่างละเอียด พิจารณาความสามารถในการชำระเงินรายเดือน มีการเจรจาปรับเงื่อนไขการผ่อนชำระตามสภาพเศรษฐกิจของแต่ละคน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารหนี้ตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่เน้นการวางแผนการเงินอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของตนเอง

4. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการหนี้สิน พบว่าการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและน่าเชื่อถือ ความสมัครใจของสมาชิกในการเข้าร่วมโครงการ การสร้างวินัยทางการเงินให้สมาชิก ผ่านกิจกรรมอบรม เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การเสริมรายได้เสริมในชุมชน เช่น ปลูกทุเรียน และปุ๋ยหมัก

5. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข พบว่า สมาชิกบางรายขาดวินัยในการชำระหนี้ ปัญหาภาวะเศรษฐกิจที่กระทบรายได้ ขาดงบประมาณในการพัฒนาโครงการเสริมรายได้ ส่วนแนวทางแก้ไข เช่น จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงิน ขยายกลุ่มอาชีพเสริมเพิ่มเติม เช่น งานฝีมือในครัวเรือน หาทุนสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) และ ทุนทางสังคม (Social Capital) ในการเสริมสร้างความยั่งยืนของศูนย์จัดการกองทุน

6. แนวทางการยกระดับและพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชน พบว่า เสนอการพัฒนาศูนย์เป็นแหล่งเรียนรู้การบริหารหนี้สินในระดับตำบล พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการให้มีความรู้ด้านการเงิน การบริหารสินเชื่อ และการสร้างอาชีพเสริมใหม่ๆ

โดยสรุปผลการวิจัยพบว่า ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแะมีแนวทางในการจัดการปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. การจัดการหนี้สิน 1 ครัวเรือน 1 สัญญา โดยการปรับโครงสร้างหนี้ให้เหลือแค่ 1 สัญญาต่อครัวเรือน เพื่อป้องกันการกู้ยืมเงินซ้ำซ้อนจากกองทุนต่างๆ

2. การส่งเสริมอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การส่งเสริมอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมาย เพื่อให้สมาชิกสามารถเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

3. การน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในครัวเรือน การให้ความรู้และแนะนำการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สมาชิกสามารถชำระหนี้และลดการกู้เงินซ้ำซ้อนได้ ซึ่งทำให้ครัวเรือน

สามารถปลดหนี้ได้ในที่สุด ดังนั้น การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ช่วยให้ครัวเรือนสามารถควบคุมการเงินของตนเองได้ดียิ่งขึ้น ลดภาระหนี้สิน และเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาหนี้สินเป็นปัญหาที่สมาชิกของครัวเรือนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา นั้นเกิดจากความไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้สิน รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆในชีวิตประจำวันของสมาชิก ดังที่ได้มีการศึกษาหนี้ครัวเรือนไทยกับแนวทางแก้ไขให้ยั่งยืน พบว่าครัวเรือนมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ไม่ได้มีการวางแผนการใช้เงิน หรือไม่ได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนไม่สามารถควบคุมรายจ่ายและมีค่าใช้จ่ายที่บ้านปลายในที่สุด (ชนาภวิวัฒน์ ชันทะ และสุภาคีพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์, 2564) ทำให้มีการกู้ยืมเงินซ้ำซ้อนในกองทุนต่างๆหลายกองทุน ซึ่งทางกรมการพัฒนาชุมชนได้มีแนวทางจัดการหนี้สินของครัวเรือน โดยใช้ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีบริหารจัดการหนี้ของกองทุนต่างๆ ซึ่งการบริหารจัดการหนี้ตามบริบทชุมชน ได้มีการศึกษาผลความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จังหวัดชัยภูมิ พบว่า เทคนิคการบริหารจัดการหนี้ตามบริบทชุมชน พบว่าการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อีก 1 ครัวเรือน 1 สัญญา แม้จะมีแนวทางที่คล้ายกัน คือ การควบคุมการเป็นหนี้ที่ซ้ำซ้อนของสมาชิก โดยออกกฎกติการ่วมกัน เพื่อให้เป็นข้อตกลงของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เกิดแนวคิดการบูรณาการกองทุนชุมชนของพื้นที่ บริบทพื้นที่ของแต่ละพื้นที่ก่อให้เกิดการดำเนินการบริหารจัดการหนี้ที่แตกต่างกัน ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ พบเทคนิคการบริหารจัดการหนี้ภาคครัวเรือนที่น่าสนใจ คือการช่วยให้เขาช่วยตนเองได้ (จามจุรี จิตรสังคม และวิษณุ สมิตสุวรรณ, 2565) ทางศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ ได้จัดการหนี้สินครัวเรือนจากหนี้หลายกองทุนที่มีอยู่ในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) โครงการแก้ไขปัญหาคาวยากจน (กข.คจ.) กลุ่มปลาตุกร้า กลุ่มปุ๋ยหมัก ให้ครัวเรือนเข้าร่วมตามความสมัครใจ มาเข้าเป็นสมาชิกกับศูนย์จัดการกองทุนชุมชนทางกลุ่มให้การรวบหนี้มาไว้ที่เดียวและผ่อนชำระเป็นกองทุนเดียว มีการให้ผ่อนชำระยืดระยะเวลาชำระหนี้ อีกทั้งลดดอกเบี้ยลง ซึ่งเป็นการวางจรรยาบรรณที่ไม่กู้ซ้ำซ้อน เป็นการพิจารณาโดยคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ที่มีการพิจารณาเป็นรายคนตามความเหมาะสม เสมือนเป็นการ “รีไฟแนนซ์สินเชื่อ” ลูกหนี้สามารถขอปิดสินเชื่อจากหนี้รายเดิมและย้ายไปใช้สินเชื่อจากเจ้าหนี้รายใหม่ไปชำระหนี้ที่มีกับเจ้าหนี้รายเก่าที่คงค้าง (ชนาภวิวัฒน์ ชันทะ และ สุภาคีพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์, 2564) ซึ่งกิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ มีการส่งเสริมอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย คือ การทำปลาตุกร้า และการทำปุ๋ยหมัก ปัจจัยเหล่านี้ตรงกับแนวคิดของ Pretty (1995) ที่กล่าวว่าความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรในชุมชนขึ้นอยู่กับ 3 ด้านคือ ความเป็นเจ้าของ, ความรู้ และการสร้างเครือข่ายในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ดำเนินอยู่เดิมและให้สมาชิกที่เป็นหนี้เข้ามาเข้าร่วมตามความสมัครใจเป็นกิจกรรมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ตามความพร้อมและสามารถประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละครัวเรือนในด้านต่างๆ เช่นการจัดทำบัญชีครัวเรือน การปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร การคิดแยกขยะในครัวเรือน เป็นต้น แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ยึดหลัก “ชุมชนมีส่วนร่วม” สมาชิกเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การกำหนดแนวทาง กฎกติกาการบริหารหนี้ รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินงานดำเนินการรวบรวมหนี้สินหลายกองทุนเข้ามาจัดการภายใต้ศูนย์เดียวกัน ลดความซ้ำซ้อนของการเป็นหนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล และมีแนวทางการยกระดับและพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชน พบว่า เสนอการพัฒนาศูนย์เป็นแหล่งเรียนรู้การบริหารหนี้สินในระดับตำบล พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการให้มีความรู้ด้านการเงิน การบริหารสินเชื่อ

และการสร้างอาชีพเสริมใหม่ๆ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Chambers (1997) เรื่อง การพัฒนาชนบทโดยเน้นการเสริมพลังชุมชน (Empowerment) เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ สามารถสรุปเป็นข้อๆ ดังนี้

1. การรวมหนี้สินภายใต้สัญญาเดียว

1) การรวบรวมหนี้จากหลายกองทุนมาจัดการภายใต้สัญญาเดียวช่วยลดความซ้ำซ้อนและภาระดอกเบี้ยสะสมของครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การพิจารณาและจัดการหนี้เป็นรายบุคคล ทำให้การบริหารหนี้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของสมาชิก เปรียบเสมือนการรีไฟแนนซ์หนี้ภายในชุมชน

2. การส่งเสริมรายได้เสริมและลดรายจ่าย

1) ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสนับสนุนกิจกรรมสร้างรายได้เสริม เช่น การทำปลาตุ๋น การทำปุ๋ยหมัก และการปลูกผักสวนครัว

2) รายได้เสริมและการลดรายจ่ายช่วยให้ครัวเรือนสามารถบริหารการเงินได้ดีขึ้นและมีเงินสำหรับชำระหนี้

3. การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1) สมาชิกนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การปลูกผักสวนครัวเพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร และการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การปรับใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและลดความจำเป็นในการพึ่งพาหนี้

4. การสร้างวินัยทางการเงินและการพึ่งพาตนเอง

1) การผสมผสานการบริหารหนี้กับการเสริมสร้างวินัยทางการเงิน เช่น การบันทึกรายรับรายจ่ายและวางแผนค่าใช้จ่าย

2) การสร้างทักษะและโอกาสในการพึ่งพาตนเองช่วยเพิ่มความยั่งยืนทางการเงินของครัวเรือน

5. การบริหารหนี้ควบคู่กับการพัฒนาทุนมนุษย์และทุนทางสังคม

1) การมีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนที่เข้มแข็ง รวมถึงความสมัครใจของสมาชิก มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

2) การเสริมสร้างทุนมนุษย์และทุนทางสังคมช่วยให้การบริหารหนี้และกิจกรรมพัฒนาชุมชนมีความยั่งยืน

สรุป

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือน พบผลสำคัญดังนี้

1. การจัดการหนี้สิน 1 ครัวเรือน 1 สัญญา ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะดำเนินงานโดยการรวมหนี้สินจากหลายกองทุนของแต่ละครัวเรือนมาบริหารจัดการภายใต้สัญญาเดียว ซึ่งสมาชิกเข้าร่วมโดยสมัครใจ การดำเนินงานมีคณะกรรมการจากสมาชิกกองทุนเป็นผู้พิจารณาและวางแผนการชำระหนี้ตามความสามารถของแต่ละครัวเรือน ระบบนี้ช่วยลดความซ้ำซ้อนของการกู้ยืม และลดภาระดอกเบี้ยสะสม

2. การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนได้สนับสนุนกิจกรรมสร้างรายได้เสริม เช่น การทำปลาตุ๋น การทำปุ๋ยหมัก และการปลูกผักสวนครัว สมาชิกนำรายได้เสริมเหล่านี้มาช่วยชำระหนี้และลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวให้ครัวเรือนเป้าหมายเข้าร่วม

3. การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สมาชิกมีการปรับใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำบัญชีครัวเรือน การลดค่าใช้จ่าย การจัดการขยะอย่างเป็นระบบ การปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และการจัดการเงินออม สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ครัวเรือนมีวินัยทางการเงินและสามารถชำระหนี้ได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการหนี้สินครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ การรวมหนี้เป็นสัญญาเดียวต่อครัวเรือน การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ซึ่งช่วยลดภาระหนี้ สร้างวินัยทางการเงิน และเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือนในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การดำเนินกิจกรรมในศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนจัดการหนี้สินของครัวเรือนและชุมชนได้เอง ควรขยายเครือข่ายหรือพื้นที่ในระดับตำบลเพื่อการพัฒนาและขยายผลกองทุนอย่างต่อเนื่อง

1.2 การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจตั้งแต่เยาวชนเป็นพื้นฐาน เป็นการซึมซับให้เกิดความรู้ความเข้าใจจนเป็นพฤติกรรมทางที่มีวินัยทางการเงิน

1.3 การทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องเพื่อลดปัญหาหนี้สิน ค่าใช้จ่าย รายจ่ายต่าง ๆ ควบคู่กับการสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมการเปรียบเทียบกับศูนย์จัดการกองทุนในชุมชนอื่นที่มีรูปแบบการบริหารหนี้ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และนำมาปรับใช้กับบริบทของบ้านโคกแซะ

2.2 ควรเพิ่มการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือน เพื่อออกแบบแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพที่ตรงกับพฤติกรรมและความเชื่อของคนในชุมชน

2.3 ควรศึกษาความต้องการและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละช่วงวัย เช่น เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ เพื่อออกแบบกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). *แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนปีงบประมาณ พ.ศ.2566*. บริษัท ดีเอสที จำกัด. กรุงเทพฯ.

จามจุรี จิตรสังคม และวิษณุ สุมิตสวรรค์. (2565). ความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(9), 104-118.

ชนาภิวัดน์ ชันทะ และสุภาศักดิ์พรธณ ตั้งตรงไพโรจน์. (2564). หนี้ครัวเรือนไทยกับแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ*, 8(1), 132-145.

- ธนาการแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานภาวะหนี้สินครัวเรือนไทยปี 2566*. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th>
- สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 1. (2567). สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 2. (2567, มีนาคม, 31). สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 3. (2567, เมษายน, 4). เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 4. (2567, กุมภาพันธ์, 2). ที่ปรึกษาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 5. (2568, กุมภาพันธ์, 20). เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- สมาชิกกลุ่มเป้าหมายคนที่ 6. (2567, มีนาคม, 31). คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโคกแซะ หมู่ที่ 6 ตำบลนางหลง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2564). *แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน*. สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2566). *รายงานการดำเนินงานกองทุนชุมชนประจำปี 2566*. นครศรีธรรมราช: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานสภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาส 1 ปี 2566*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last*. Intermediate Technology Publications.
- Cohen, J., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity*. *World Development*, 8(3), 213–235.
- Gitman, L. J. (2015). *Principles of managerial finance* (14th ed.). Pearson Education.
- OECD. (2020). *OECD/INFE 2020 international survey of adult financial literacy*. OECD Publishing.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2018). *Management* (14th ed.). Pearson.